

Aistear

Creatchuraclam na Luath-Óige
The Early Childhood Curriculum Framework

Cumarsáid:
Eispéiris foghlama

Eispéireas foghlama 3: Ag tacú le mo fhoghlaim

Téama: Cumarsáid, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 2**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Sa bhaile agus rang na naíonán (bunscoil)**

Tá Kara (4 bliana d'aois) i rang na naíonán sóisearach. D'fhág a tuismitheoirí an scoil agus iad óg. Tá deacrachtaí litearthachta acu agus tuigeanann siad go bhfuil seo ina mhíbhuntáiste. Ba bhreá leo dá d'éireadh go maith le Kara ar scoil agus dá bhfaigheadh sí oideachas maith. Ach deir Kara nach maith léi an scoil. Cuireann an comhordaitheoir Pobail Teagmhála Baile is Scoile, Betty, cúnaimh ar fáil do Kara agus dá teaghlach. Iarrann Betty ar thuismitheoirí Kara labhairt leis an múinteoir, Iníon Nugent, agus molann sí cúpla ceist ar féidir leo iad a chur ar an múinteoir. Iarrann Iníon Nugent orthu cuidiú le Kara ar pé bealach is féidir leo. Molann sí go n-úsáidfidís leabhar pictiúr chun scéalta a léamh nó scéalta a insint di iad féin faoina dtréimhse ina leanaí. Is féidir leo pictiúir a tharraingt lena chéile sa bhaile agus labhairt ina dtaobh. Má tá am acu is féidir leo teacht isteach cúpla lá agus cuidiú sa seomra ranga.

Chuidigh Iníon Nugent le Kara ar scoil freisin trí fhiafraí di cad iad na leabhair is maith léi breathnú orthu agus a léamh ar scoil. D'fhreagair Kara, *leabhair mar gheall ar leanaí óga agus leanaí faoi éadaí maiseacha a chur orainn i dteach mo chara*. Úsáideann sí anois leabhair leis na topaicí seo go minic nuair atá scéalta á léamh aici do Kara agus dá cairde. Cuireann sí éadaí maiseacha agus frapaí cosúil le tiaraí, bábóga, bugaí agus málaí láimhe sa spás don súgradh samhlaíoch. Labhraíonn Iníon Nugent go minic le máthair Kara chun a fháil amach conas a leanfaidh siad leis an obair le chéile chun tacú le Kara sa bhaile agus ar scoil. Bíonn teagmháil idir Betty agus Iníon Nugent agus tuismitheoirí Kara freisin go rialta chun a chinntiú go mbíonn eispéiris dhearfacha ag Kara agus ag a teaghlach ar scoil.

Ábhar Machnaimh: *Cad is féidir liom a dhéanamh chun tacaíocht agus uchtach níos fearr a thabhairt do thuismitheoirí áirithe?*

Eispéireas foghlama 8: Dan, fear an cheoil

Téama: Cumarsáid, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa:** Leanaí óga, mamailínigh agus leanaí**Suíomh:** Sa bhaile agus feighlíocht linbh

Is ceoltóir é Dan. Is breá lena leanaí féin ceol agus chas sé leo sa bhaile ón aois an-óg. Tagann sé anois chuig a suíomh feighlíochta uair sa choicís ar cheann dá laethanta saoire ón obair chun a ghiotár a sheinm agus amhráin a chasadh leis na leanaí. Is breá leo a ghiotár. Teastaíonn uathu a fháil amach cé chomh trom is atá seo, cad as a bhfuil sé déanta, agus cá mhéad sreang atá air. Taispeánann Dan dóibh conas a oibríonn sé. Ceann de na laethanta thug sé leis a dhromaí agus thaispeáin sé drumadóireacht dóibh. Bhain sé úsáid as rithimí urlabhartha chun cuidiú leo an buille a thapáil: *An-nie Jou-bert* (ainmneacha leis na leanaí níos óige) agus *D'ith mé úll is d'ól mé tae* (abairtí leis na leanaí níos sine). Bíonn na leanaí ag tnúth leana chuirteanna. Déanann siad cleachtadh beagnach gach lá ionas gur féidir leo a thaispeáint do Dan cé chomh maith is atá siad ag bualadh bos nuair a fhilleann sé. Roimh an gcéad chuairt eile aige déanann Noleen, an feighlí, agus na leanaí giotáir as dramhábhar. Tá siad an-sceitimíneach a mbanna ceoil a thaispeáint do Dan!

Ábhar Machnaimh: Cad iad na cumais speisialta atá ag tuismitheoirí a bhféadfaí fónamh a bhaint astu agus iad seo a roinnt leis na leanaí?

Eispéireas foghlama 9: Níl sé choíche ródhéanach

Téama: Cumarsáid, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 2**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Sa bhaile agus seisiún naíonra**

Nuair a bhí Sonia óg chaill sí roinnt mhaith scoile. Mar thoradh air sin, bhí deacrachtaí léitheoireachta aici agus bhí sé deacair uirthi obair le heolas scríofa. Nuair a sheol naíonra a leanaí nótaí abhaile bhí uirthi iarraidh ar a deirfiúr iad a léamh di. Le caitheamh ama chuir sí aithne ar Maggie, tuismitheoir eile. Chuir Maggie ina lú uirthi dul léi chuig ranganna i seomra na dtuismitheoirí. Bhí creis sa seomra in aice láimhe áit a bhféadfadh mamailíneach Sonia fanacht. Roghnaigh Sonia agus Maggie cúrsa ceardaíochta do thosaitheoirí. Bhí mac ceithre bliana d'aois Sonia thar a bheith sásta í a fheiceáil ag teacht isteach chuig a naíonra. Bhain Sonia taitneamh as an gcúrsa agus bhí sí níos muintíní labhairt le cleachtóir Evan. Ina dhiaidh sin d'fhreastail sí ar chúrsa tuismitheoireachta agus bhraith sí ansin go bhféadfadh sí cur leis óna taithí féin. Mhol an múinteoir a d'eagraigh na cúrsaí di clárú le haghaidh rang litearthachta do dhaoine fásta. Tá an-dul chun cinn ar siúl ag Sonia. Is breá léi go háirithe a bheith ag léamh dá leanaí agus bíonn sí ag tnúth le nótaí a theacht abhaile, agus anois is féidir léi iad a léamh í féin.

?

Ábhar Machnaimh: Cad is féidir liomsa agus le mo chomhghleacaithe a dhéanamh inár suíomh chun cuidiú le tuismitheoirí ina ról mar oideachasóirí a leanaí?

Eispéireas foghlama 14: Bia a thabhairt do na lachain

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Sa bhaile

Bhí Leah (13 mhí) agus a Daid ag tabhairt bia do na lachain ar an loch. Phointeáil Leah i dtreo na lachan go fuinniúil. Phointeáil a Daid i dtreo na lachan agus d'aontaigh sé, *Sea, is lachain iadsan Leah agus anois táimid chun bia a thabhairt dóibh.* Phointeáil Leah i dtreo an aráin. Rinne a Daid miongháire léi agus dúirt, *Is maith leat bia a thabhairt dóibh, nach maith Leah?* D'aontaigh Leah. *Kak kak*, ar sise. D'aontaigh a Daid léi. *Deir na lachain 'quack, quack' nach ndeir Leah?* Rinne sé aithris ar rann faoi lachain agus bhuail sí a bosa agus phointeáil go sceitimíneach i dtreo na lachan de réir mar a d'aithris sé an rann.

Ábhar Machnaimh: *Conas is féidir liom eispéiris laethúla a úsáid chun cuidiú le leanaí tuiscint a fháil ar na nithe ina dtimpeall?*

Eispéireas foghlama 17: An Druma Mór

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 6**Aoisghrúpa: Leanaí óga****Suíomh: Sa bhaile**

Bhí Callum (9 mí d'aois) agus a Dhaidí ag suí ar an urlár sa bhaile ag seinm lena chéile. Bhí Callum ag súgradh le roinnt dá bhréagáin ach bhrath Daidí go raibh sé ag éirí bréan. Fuair a Dhaidí stán brioscaí a bhí folamh ón gcistin. Thug sé é do Callum. D'ardaigh Callum é, agus bhog é agus thug faoi dearadh go raibh fuaim laistigh de. Chuardaigh sé foinse na fuaim. Tar éis cúpla nóiméad d'fhéach sé ar a Dhaidí agus lig scread as, ag léiriú gur theastaigh uaidh breathnú isteach sa stán. Bhain Daidí an barr den stán. Rug Callum greim láimhe ar a eochracha bréige. Chuir siad rudaí eile a bhí ina gcóngar isteach sa stán agus ansin bhain amach iad. Labhair Daidí faoina raibh ag tarlú. Tar éis tamaill d'imigh Daidí isteach sa chistin agus rug leis spúnóg adhmaid. Chuir sé an barr ar an stán agus thosaigh á bhualadh leis an spúnóg adhmaid agus thosaigh ag casadh amhráin. Scread Callum agus é ag gáire. Thug Daidí an spúnóg do Callum agus bhuail seisean go láidir ar an druma ag déanamh aithrise ar a Dhaidí. Chas Daidí amhrán de réir mar a bhuail Callum na drumáí. Labhair Daidí le Callum ag cur síos ar a ghníomhartha agus á mholadh as a iarrachtaí. Léirigh Callum chomh sásta agus a bhí sé lena iarrachtaí trí chomhrá, gáire, agus miongháire. Thaispeáin Callum a scileanna nua d'uncaíl Jimmy níos déanaí an lá sin.

Ábhar Machnaimh: Cad iad na scileanna nua is féidir liom a eiseamláiriú do leanaí?

Eispéreas foghlama 22: Lá Fhéile Pádraig faoi sheán is faoi mhaise duit

Téama: Cumarsáid, Aidhm 3 agus Spríoc foghlama 5**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)**

Bhí an grúpa de 25 naíonán sinsearach ag déanamh cártaí do Lá Fhéile Pádraig. Bhí siad ag obair orthu ar feadh cúpla lá, ag greamú, ag gliúáil agus ag déanamh pictiúr. Bhí siad ag scríobh teachtaireachtaí chuig a dteaghlaigh ar na cártaí. Bhí a lán deiseanna ag na leanaí scríobh gach lá, mar shampla liostaí siopadóireachta agus teachtaireachtaí teileafóin sa spás don súgradh samhlaíoch, lipéid don obair i gcúinne na mbloc, ainmneacha do shaothair dhrámh-ealaíne, cailc agus cláir dhubha bheaga sa chúinne scríbhneoireachta chun teachtaireachtaí agus nuacht a scríobh, cóipleabhair chun scéalta a scríobh, agus cluichí litreacha ar an ríomhaire agus ar an gclár bán idirghníomhach. Chomh maith leo seo bhain an múinteoir úsáid as mioncheachtanna chun léiriú dóibh conas litreacha a fhoirmiú.

Ní maith le John (5½ bliain d'aois) earráidí a dhéanamh agus é ag scríobh. D'iarr sé ar Bhean Fogarty a bheith ina scríobhaí dó mar a dhéanann sí nuair a bhíonn an rang ag insint agus ag cruthú scéalta. Chun cuidiú leis a fhéinmhuinín a fhorbairt sa scríbhneoireacht, thathantaigh Bean Fogarty air triail a bhaint as. *No, déanfaidh mé praiseach de*, a dúirt sé. Thóg Bean Fogarty nóta as fillteán oibre John, a scríobh sé chuig na síoga sa scéal, Na Síoga agus an Gréasaí Bróg. D'imigh sí ar a glúine in aice le John agus dúirt, *An cuimhin leat an lá nuair a scríobh tú an nóta seo chuig na síoga? Bhí an nóta sin ar fheabhas, léimis le chéile é*. Rinne John miongháire agus é ag breathnú ar a nóta. Chuir sí i gcúimhne dó freisin na liostaí siopadóireachta a scríobh siad níos luaithe i rith na seachtaine, agus faoi na leabhair agus póstaer le focail ar fud an tseomra. Mhol Bean Fogarty, *Fanfaidh mé in aice leat agus cabhróidh mé leat más gá*. D'aontaigh John. D'fhiafraigh an múinteoir de céard ba mhaith leis a chur ar an gcárta. D'fhreagair sé, *Lá Fhéile Pádraig faoi Sheán is faoi Mhaise Mamaí agus Daidí. Grá mór, John*. Go tobann léim John as a shuíochán agus d'imigh go dtí an balla ar a raibh póstaer le 'Lá Fhéile Pádraig faoi Sheán is faoi Mhaise' scríofa air. *Is féidir liom é seo a scríobh*, ar seisean de scread áthais. Chóipeáil John go cúramach é. D'fhiafraigh sé den múinteoir conas mamaí agus daidí a litriú. Theastaigh ó Bhean Fogarty a fháil amach an raibh aon leanbh eile ag baint úsáide as na focail, agus thosaigh plé leis an gcuid eile den ghrúpa agus rinneadh roinnt moltaí. Bhain John triail as mamaí a litriú, M-A-M-Í. Bhain Bean Fogarty úsáid as comharthaíocht dhearfach choirp chun tacú leis. Mhínigh sí dó go raibh 'a' sa bhreis san fhocal mamaí. De réir mar a chríochnaigh sé gach focal, dhearbhaigh sí a iarrachtaí agus thug uchtach dó: *Measaim go mbeidh do mhamaí agus do dhaidí an-sásta nuair a osclóidh siad do chárta agus nuair a léifidh siad an teachtaireacht a scríobh tú air tú féin*. Bhí John an-sásta go deo leis féin nuair a bhí críochnaithe aige. Ag 2 i.n. rith sé go dtí an doras chun fáilte a chur roimh a mháthair agus a chárta ina lámh aige.

Ábhar Machnaimh: An gcuidím leis na leanaí an dul chun cinn atá á dhéanamh acu a fheiceáil agus an gcothaím seo?

Eispéireas foghlama 35: Mata le difríocht

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Feighlíocht linbh**

Ní fhéadfadh Zoe (20 mí d'aois) a sip a dhúnadh, agus mar sin d'iarr Emma, a feighlí, ar Conor (beagnach 3 bliana d'aois) cuidiú léi. Bhreathnaigh sí orthu chun a chinntiú go bhféadfadh Conor an tsip a dhúnadh agus ansin ghabh buíochas leis as an gcúnamh. D'fhiafraigh sí de Zoe agus Conor ar mhaith leo greim lámha a bhreith ar a chéile ar an mbealach amach sa ghairdín agus thacaigh leo súgradh lena chéile le pionnaí éadaigh, a thug siad di de réir mar a chuir sí na héadaí ag crochadh ar an líne. Chonaic Conor an mata tairsí agus bheartaigh sé na pionnaí a úsáid chun imeall maisiúil a chur ar an mata. Ghlac Zoe páirt sa ghníomhaíocht seo agus bhain na pionnaí go léir as ciseán éadaigh Emma. Cé nach raibh ach cúpla focal ag Zoe, ba léir óna comharthaíocht choirp agus óna miongháire go raibh gliondar uirthi a bheith ag súgradh le Conor.

?

Ábhar Machnaimh: An bhfuil a lán deiseanna ag na leanaí le ham a chaitheamh lena chéile agus taitneamh a bhaint as sin?

Eispéireas foghlama 49: Meas a bheith againn ar ár dteangacha

Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 6**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Teastaíonn ó mháthair Pema, Marta go bhfásfaidh Pema (17 mí) aníos agus í in ann idir Pholainnis agus Bhéarla a labhairt. Tháinig daideo Pema, Thomas, ón bPolainn chun cuairt a thabhairt ar Marta agus Pema ar feadh míosa. Mar is gnách, thug sé roinnt leabhar agus bréagán nua le haghaidh Perma. An uair seo thug sé bábóg le gruaig fhada dhubh. Thug siad Paula ar an mbábóg. Shuigh Thomas, Pema agus Paula lena chéile gach tráthnóna sa chistin ag léamh na leabhar nua. Shín sé a mhéar go mórálach i dtreo na bpictiúr agus d'ainmnigh iad i bPolainnis. Rinne Pema aithris air agus bhí an-áthas uirthi nuair a rinne sé miongháire chun a hiarrachtaí a dhearbhu.

Freastalaíonn Pema ar chreis áitiúil ó 9 r.n.go dtí 11.n. trí lá in aghaidh na seachtaine fad is a bhíonn Marta ag obair. Maidin amháin bhí Thomas, Marta agus Pema ag siúl lena chéile chuig an gcreis. Bhí Pema agus Paula sa bhugaí. Bhí am acu stad agus pointeáil i dtreo roinnt nithe suimiúla ar an mbealach: madra, otharcharr ag dul thar bráid leis an mbonnán ag splancadh, díoltóirí bláthanna agus séipéal. Thóg Thomas a am ag ainmniú na míreanna a chonaic siad agus ag cur síos orthu i bPolainnis agus shín Perma a méar ina dtreo agus rinne iarracht aithris a dhéanamh ar roinnt de na focail. D'athdhearbhaigh Thomas na focail, shméid a cheann agus rinne miongháire le Perma.

Nuair a shroich siad an chreis, d'fháiltigh Aveen, an cleachtóir, rompu le dia duit i bPolainnis. Thaispeáin Marta dá hathair go bródúil an balla ar a raibh na grianghraif de gach teaghlach sa chreis agus an comhartha fáilte i dteanga dhúchais gach linbh. Thug Marta agus Thomas póg agus barróg do Pema agus thug Aveen í chuig an bhfuinneog ionas go bhféadfadh sí slán a fhágáil leo roimh thosú ag súgradh le Paula.

Ábhar Machnaimh: Céard is féidir liom a dhéanamh chun teangacha dúchais na leanaí a thabhairt isteach sa suíomh?

Eispéireas foghlama 50: Is breá liom damhsa agus amhráin a chasadh

Téama: Cumarsáid, Aidhm 4 agus Spríoc foghlama 3**Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Is cailín cúthail ciúin í Emily (2½ bliain d'aois). Freastalaíonn í ar naíolann áitiúil gach lá lena máthair, tuismitheoir singil a bhíonn ag obair. Nuair a bhíonn Emily ag damhsa sa naíolann athraíonn a meon go hiomlán agus bíonn sí lán de shonas agus de ghliondar agus bíonn sé sin le sonrú go soiléir. Is maith léi go háirithe na hamhráin Gugaí agus Dilín ó Deamhas. Is breá léi freisin a bheith ag casadh amrán agus ag déanamh gníomhaíochtaí le haghaidh Roille Roille Ráinne agus Nigh na hÉadaí, go háirithe nuair a chantar iad sa Lativis. Bíonn sí féin agus a beirt chairde speisialta, Victoros and Seán, sna tríthí ag gáire ag an deireadh. Is breá le Victoros a theanga dhúchais a chlos in úsáid sa suíomh agus tosaíonn ag labhairt go sceitimíneach sa Laitvis nuair a chloiseann sé na rannta.

Taitníonn sé le Emily nuair a mholann an stiúrthóir seomra go dtógfaidís amach na huirlisí ceoil. Is breá léi máirseáil timpeall an tseomra lena cairde ag déanamh a lán ceoil agus torainn. Baineann siad taitneamh go háirithe as nuair a fhaigheann sí an deis dul amach. Go minic déanann Máire, an stiúrthóir seomra, taifeadadh de na leanaí ag ceol agus ag damhsa ionas gur féidir leis na leanaí na heispéiris a roinnt lena dtuismitheoirí. Tá sé tábhachach do Emily í féin a chur in iúl ar bhealaí éagsúla. Cé go bhfuil a máistreacht ar an teanga an-mhaith tá sí an-choimeádach agus í ag idirghníomhú le leanaí eile, ach fós féin is maith léi damhsa agus ceol a dhéanamh leis an gceol.

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom cuidiú leis na leanaí iad féin a chur in iúl ar bhealaí éagsúla?

Eispéireas foghlama 51: An cluiche a athchruthú

Téama: Cumarsáid, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Seisiún naíonra**

Bhí an Bhrasaíl agus Éire le cluiche cairdeachais sacair a imirt. Bhí roinnt leanaí sa ghrúpa súgartha arb as an mBraisíl dóibh agus bhí an-sceitimíní orthu. Bhí a lán de na leanaí ag caitheamh a ngeansaithe foirne. Maidin an chluiche rinne siad meirgí agus bratacha. Bhí roinnt de na leanaí le dul chuig an gcluiche an tráthnóna sin lena dtuismitheoirí i mBaile Átha Cliath. Labhair na leanaí agus Liz, stiúrthóir an naíonra, faoi seo ag an gciorcal comhrá. Baineann roinnt leanaí úsáid as Portaingéilis, teanga oifigiúil na Brasaíle, agus spreag sé seo plé breise agus fiosracht i measc na leanaí eile. D'éist Liz leis na scéalta faoi cé a bhí chun an cluiche a bhuachan agus cérbh iad na himreoirí ab fhearr. Tar éis an phlé tharraing na leanaí pictiúir a bhain leis an téama 'Peil'. De réir mar a tharraing siad d'éist Liz le scéalta faoina líníochtaí agus scríobh sí abairt in aice gach pictiúir bunaithe ar a raibh á rá ag na leanaí. Léigh sí seo le haghaidh na leanaí. Chuidigh roinnt de na leanaí léi a 'scéalta' a léamh.

Amuigh sa chlós theastaigh ó roinnt de na leanaí a bheith ina n-imreoirí sacair ar fhoirne na hÉireann agus na Brasaíle. Rinne siad cuaillí as a gcótaí. D'iarr Liz ar na leanaí eile teacht agus tacú leis na foirne. Mhol sí dóibh táille a ghearradh ar chead isteach chuig an gcluiche. Bhain siad úsáid as clocha mar airgead agus as duilleoga mar thicéid agus d'imigh Seán agus Rianna isteach chun meirgí agus bratacha a fháil. Thug roinnt leanaí eile cathaoireacha amach agus d'eagraigh siad seastáin don lucht féachana. Bheartaigh Olivia uachtar reoite a dhíol ag an gcluiche agus bhain úsáid as píosaí páipéir mar uachtar reoite. Baineadh úsáid arís as clocha mar airgead chun na nithe seo a cheannach!

Roghnaíodh foirne agus aontaíodh ar rialacha an chluiche. Thug Liz a feadóg ar iasacht do réiteoir an chluiche, Ciara. Shéid sí an fheadóg go láidir agus thosaigh an cluiche. Scream an lucht féachana nuair a d'éirigh leis na foirne cúl a fháil agus thug tacaíocht do na himreoirí le linn an chluiche. Chroith siad na meirgí go spreagúil. Shéid an réiteoir an fheadóg ag deireadh an chluiche agus baineadh amach comhscór. Chroith an dá thaobh lámha lena chéile agus thacaigh an lucht féachana leo arís. Ar fhilleadh ar an seomra istigh dóibh, d'eagraigh Liz micreafón samhlaíoch agus chuir sí agallamh ar an dhá fhoireann. Chuir sí síneadh leis an gcomhrá seo trína tuairimí féin a chur in iúl agus trí cheisteanna a chur.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom deiseanna a sholáthar chun cur le súgradh na leanaí lasmuigh?

Eispéireas foghlama 52: Dul go dtí an fíaclóir

Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 4**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)**

Baineann Iníon Ní Mhurchú, an múinteoir ranga ag rang na naíonán sóisearach agus sinsearach, úsáid as an gcúinne do shúgradh samhlaíoch chun tacú le foghlaim na leanaí ar fud théamaí *Aistear*, chomh maith le teangacha, mata, OSCE agus OSPS i *gCuraclam na Bunscoile*. Athraíonn fócas an tsúgartha gach coicís nó mar sin. Baineann na leanaí úsáid as an gcúinne chun ligean orthu go bhfuil siad ag cócaireacht nó ag bácáil nó ag tabhairt aire do leanaí óga, go bhfuil siad sa chaife, ag an dochtúir, san oifig áitiúil leasa shóisialaigh, ag an ngaráiste, sa leabharlann, i stáisiún na ngardaí, ag iascaireacht ar thrálaer, nó ag dul ar laethanta saoire. An mhí seo toisc roinnt leanaí ag léiriú spéise i gcúrsaí fiacla, bheartaigh Iníon Ní Mhurchú agus na leanaí ligean orthu go raibh siad *ag dul go dtí an fíaclóir*. Tá roinnt de na leanaí tar éis a gcéad fiacla a chailliúint agus tá roinnt eile tar éis cuairt a thabhairt ar an bhfíaclóir leo féin nó le deartháireacha nó deirfiúracha níos sine nó lena dtuismitheoirí.

Baintear úsáid as an gcúinne don súgradh samhlaíoch de réir mar a shroicheann leanaí an scoil agus ag amanna éagsúla den lá nó den tseachtain ag brath ar cad iad na gníomhaíochtaí atá ar siúl. Eagraíonn Iníon Ní Mhurchú an cúinne don súgradh samhlaíoch ionas go n-áireofaí ann ábhar súgartha iomchuí chun tacú le foghlaim agus forbairt na leanaí, lena n-áirítear scileanna litearthachta agus uimhearthachta. Mar shampla, tá teileafón agus ríomhaire ann do rúnaí an fhioclóra. Chomh maith leis sin tá leabhar nótaí agus peann luaidhe ann chun coinní a dhéanamh agus tá leabhair agus irisleabhair ann sa seomra feithimh.

Bhí na leanaí an-sceitimíneach faoina lialann fíaclóireachta féin a chruthú. An tseachtain dár gcionn d'eagraigh agus d'atheagraigh na leanaí an lialann fíaclóireachta agus iad ag cur leis an liosta othar de réir a chéile. Uaireanta ghlac Iníon Ní Mhurchú páirt sa súgradh leis na leanaí, agus uaireanta eile bhreathnaigh sí orthu. Ó am go chéile rinne sí idirghabháil, go háirithe nuair a bhí an chuma air go raibh an súgradh ag éirí athráiteach. Uaireanta chuir sí frapaí, focal nó smaoinemh nua faoina mbráid, uaireanta eile rinne sí moladh, chuidigh sí aighneas a réiteach agus rinne sí eiseamláiriú ar ról nua. Le linn na seachtaine, ní hé amháin go raibh na leanaí ag súgradh sa spás don súgradh samhlaíoch, ach bhí comhráite ag na leanaí faoina gcúairt ar an bhfíaclóir. D'éist siad le scéalta faoin bhfíaclóir agus léigh siad leabhair iomchuí sa chúinne leabharlainne. Bhí siad ag súgradh le frapaí amhail gloiní cosanta, folcadh béil, bior fiacla, taos fiacla, cótaí bána, druileanna, lionsaí formhádúcháin, scátháin, agus instealltaí. D'imir siad cluichí amhail *Feicim le mo shúilín*, *Aimsigh na difríochtaí*, *Aimsigh an ceann cor* ag baint úsáide as pictiúir agus nithe atá bainteach leis an bhfíaclóir. Bhain formhór na leanaí úsáid as roinnt mhaith focal atá bainteach leis na bhfíaclóir. Ar an Aoine tháinig an t-altra déadliachta ón gclinic sláinte áitiúil. Bhain sí úsáid as scuab agus fiacla ollmhóra chun a mhíniú conas a scuabann tú na fiacla. Faoi dheireadh na seachtaine bhí an gnó sa lialann fíaclóireachta faoi bhláth agus bhí na leanaí ag déanamh fiacla bréige agus bhí teanntáin fiacla á dtairiscint acu.

Ábhar Machnaimh: Cé chomh minic is a bhreathnaím ar na leanaí agus a éistim leo de réir mar atá siad i mbun súgartha samhlaíoch, agus conas is féidir liom cur leis an súgradh seo?

Eispéireas foghlama 67: Mothúcháin a chur in iúl

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Freastalaíonn Caoimhín (3 bliana d'aois) ar naíonra. Is breá leis ceol. Phléigh a thuismitheoirí leis an stiúrthóir, Eimear, an chaoi a bhfuil sé deacair air a mhothúcháin a chur in iúl i gceart agus an chaoi a gcuireann sé sin as dó. Le cúpla seachtain anuas bhí Eimear ag múineadh amhrán do Chaoimhín agus do na leanaí eile sa ghrúpa i dtaobh mothúcháin éagsúla. Bhí úsáid á baint acu as uirlisí ceoil freisin fad is a bhí na hamhráin á gcanadh acu agus ag bhí siad bogadh leis an gceol chun cuidiú leo mothúcháin éagsúla a chur in iúl. Lena linn seo go léir, agus le linn am sùgartha, bhí Eimear ag breathnú ar Chaoimhín chun a fháil amach conas a chuir sé é féin in iúl. Ghlac sí nótaí mionsonraithe mar gheall ar a eispéiris foghlama. Léirigh na nóta sin go raibh dul chun cinn á dhéanamh ag Caoimhín ag léiriú do na leanaí eile conas a bhraith sé. Chuir Eimear an t-eolas seo in iúl dá mhamaí agus dá dhaidí an chéad uair eile a chonaic sí iad.

Samplaí de nótaí Eimear ina comhad cleachtóra.

*Dé Luain 18 Feabhra, 12.10 i.n. Súgradh lasmuigh**Bhí Caoimhín ag súgradh ina aonar sa chlais ghainimh. Rinne sé an gaineamh a chur isteach i dtrucail. Tháinig Anraí agus Sorcha sall chun cuidiú leis. Dúirt Caoimhín, "Ná déan" agus rinne buicéad eile in aice leis a thairiscint dóibh.**Dé Céadaoin 27 Feabhra, 9.40 r.n. Súgradh laistigh**Bhí Caoimhín, Eoin, Niamh, agus Amy ag imirt le foireann taeghréithe. Thug Eoin cupán tae do Chaoimhín. D'fhiafraigh Amy de Eoin an bhféadfadh sí roinnt tae a bheith aici. Rinne Eoin neamhaird den iarratas seo agus d'éirigh Amy corraithe. Rinne Caoimhín a chupán tae a thairiscint di.*

Ábhar Machnaimh: An gcuirim am ar leataobh chun athbhreithniú a dhéanamh ar mo bhreathnadóireachtaí ar eispéiris foghlama na leanaí mar bhealach le feiceáil cén dul chun cinn atá ar siúl acu?

Eispéireas foghlama 70: Tuar ceatha de dhathanna

Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 4**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Seisiún naíonra**

Bhí deichniúr leanaí (idir 3 bliana d'aois agus 4 bliana 4 mhí) ag freastal ar naíonra. Thug stiúrthóir an naíonra, Eilís, faoi deara go raibh sceitimíní ar na leanaí lá amháin nuair a chonaic siad tuar ceatha sa ghairdín. Láithreach bonn thug siad criáin agus páipéar amach agus tharraing na leanaí a dtuar ceatha féin mar a chonaic siad é sa spéir. Thug sí faoi deara an spéis a léirigh roinnt díobh in ainmneacha na ndathanna, go háirithe indeagó agus vialait. Sna seachtainí ina dhiaidh sin d'eagraigh Eilís roinnt eispéireas chun go bhfoghlaimeodh na leanaí tuilleadh faoi dhathanna.

Le cúnamh ó Eilís labhair na leanaí faoi dhathanna agus d'fhoghlaim na hainmneacha díobh de réir mar a shiúl siad i bpáirc sa chomharsanacht, de réir mar a bhí siad i mbun gníomhaíochtaí péintéireachta agus gníomhaíochtaí le taos súgartha, agus de réir mar a rinne siad glasraí a shórtáil san ollmhargadh agus cultacha do bhál Cinderella. Chomh maith leis sin rinne siad tástáil ar dhathanna a mheascadh, agus dúirt siad go raibh 'draíocht' cruthaithe acu, nuair a mheasc siad, faoi stiúir Eilís, gorm agus buí chun glas a chruthú agus dearg agus buí chun oráiste a chruthú. De réir mar a d'imigh an mhí ar aghaidh d'eagraigh Eilís spásanna do dhathanna éagsúla sa seomra. Bhí dath ar leith ag baint le gach spás, mar shampla Éan Gorm agus Dearg, an t-Inneall Dóiteáin, chomh maith le rudaí ar na dathanna sin. Sna seachtainí ina dhiaidh sin bhain sí úsáid as tascanna éagsúla chun measúnú a dhéanamh ar chumas na leanaí dathanna a mheaitseáil, a ainmniú agus a roghnú. I measc na dtascanna sin bhí siopa stocaí ag na leanaí. Gach lá d'iarr sí ar bheirt leanaí bheith i bhfeighil an tsiopa. D'iarr na custaiméirí (Eilís san áireamh) stocaí le dath ar leith. Bhreathnaigh Eilís ar an gcaoi ar chomhlíon na leanaí na horduithe ó na custaiméirí. De réir mar a d'imigh na laethanta thart, thug sí faoi deara gur thosaigh leanaí áirithe ag iarraidh stocaí le pátrúin ar leith agus le meascáin de dhathanna, agus nuair nach raibh siad sásta leis an réimse a bhí ar tairiscint ag an siopa, thug siad stocaí leo ón mbaile chuig an naíonra! Ní fada go raibh siopa gnóthach sa naíonra a bhí ag díol stocaí ildaite agus stocaí neamhchoitianta. Scaip an scéal agus thosaigh tuismitheoirí na leanaí ag tabhairt cuairte ar an siopa chun stocaí a cheannach nuair a bhí siad ag tabhairt na leanaí isteach ar maidin agus á mbailiú sa tráthnóna. Chun an gníomh seo a fhorbairt d'inis Eilís scéalta do na leanaí a d'áirigh tagairt do phátrúin, agus thug sí isteach leabhair fhíorasacha a léirigh pátrúin d'fhionnadh ainmhithe.

Ina comhad cleachtóra rinne Eilís seicliosta de na nithe a thug sí faoi deara sa siopa le linn na seachtaine agus ag baint úsáide as an eolas sin phleanáil sí le haghaidh eispéireas eile a bhain le dathanna agus le pátrúin.

Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1, Siopa stocaí

	Dáta - D.F.	dearg	oráiste	buí	vialait	glas	gorm	corcra	donn	dubh	bán	striocach	breac
Fionn	15	✓	✓	✓							✓		✓
Deirdre	15	✓				✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Sasha	16	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓
Billy	16	✓					✓						
Yussef	17	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
George	17		✓	✓		✓	✓						✓
Alisha	18												
Cara	18												
Leon	19												
Aesha	19												

Ábhar machnaimh: An socraím tascanna a spreagfaidh spéis agus samhlaíocht na leanaí?

Eispéireas foghlama 71: Forbairt scríbhneoireachta

Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 4**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Rang naíonáin (Gaelscoil)

Tá rang naíonáin á mhúineadh ag Iníon Uí Mhurchú i ngaelscoil. An tseachtain seo bhí sí féin agus an rang ag léamh agus ag plé an scéil, *Goldilocks agus na trí bhéar*. Mar chuid de seo bhí plé ann i dtaobh céard a dhéanfadh na trí bhéar dá mbeadh fhios acu cá raibh cónaí ar Goldilocks. Chuir siad tuairimí in iúl maidir lena dtarlódh agus ceann de na moltaí ná go ndéanfadh na beáir praiseach de theach Goldilocks. Thug Iníon Uí Mhurchú tasc do na leanaí agus d'iarr orthu scéalta a scríobh faoi *Goldilocks agus na trí bhéar*. Thug sí tascanna éagsúla do leanaí éagsúla sa rang. Do roinnt de na leanaí thug sí sé phictiúr chun iad a chur in ord an scéil agus chun an focal cuí a roghnú ó liosta focal le cur faoin ngrianghraf cuí. Scríobh grúpa eile leanaí an scéal ina bhfocail féin ina leabhair - leabhair a raibh cruth teachín tuaithe orthu. Scríobh an tríú grúpa leanaí an scéal ina bhfocail féin agus rinne iarracht a shamhlú conas mar a bheadh an scéal dá dtabharfadh na beáir cuairt ar theach Goldilocks. Chuir an múinteoir na príomhfocail agus na príomhfhrásaí ar fáil bunaithe ar phlé an ranga.

D'imigh Iníon Uí Mhurchú ó ghrúpa go grúpa de réir mar a d'oibrigh na scríbhneoirí óga ar a scéalta. Spreag sí iad le litriú a úsáid nuair nach raibh an focal a bhí á lorg acu ar an gclár bán. Uaireanta bhí sí ag smaoineamh os ard in éineacht leo chun cuidiú leo deireadh an scéil a phleanáil: **Chuir Goldilocks glaoch ar a mamaí nuair a chonaic sí an praiseach a bhí déanta!** Gach lá ag am inste scéil thug sí an deis do sheisear a scéalta a léamh, ag léiriú a gcuid leabhar nó na pictiúir a chuir siad in ord an scéil. Gach tráthnóna nuair a bhí na leanaí imithe abhaile scríobh sí cuntas gearr ar scríbhneoireacht na sé leanbh agus chuir leis an eolas a bhí ar taifead aici cheana féin faoina scileanna scríbhneoireachta. Chuir sí freisin cóip d'obair na leanaí ina bhfillteáin oibre.

Sampla de nótaí Iníon Uí Mhurchú ar scéal Mheadhbh ina comhad cleachtóra.

10 Márta 2009: Choinnigh sí na buncharachtair mar an gcéanna; thug sí isteach carachtar amháin nua (mamaí Goldilocks) ar bhealach loighciúil. D'úsáid sí a litriú féin ag léiriú feacht mhaith fóineolaíochta. Chuir sí ceithre abairt nua sa bhreis leis chun deireadh eile a chur leis an scéal. Dul chun cinn an-mhaith.

?

Ábhar Machnaimh: Conas a bhainfidh mé úsáid níos fearr as eolas measúnaithe chun tascanna éagsúla a thabhairt do leanaí éagsúla agus ar an gcaoi seo cuidiú leo lena bhfoghlaim agus a bhforbairt?

Eispéireas foghlama 72: Scagthástáil sna naíonáin shinsearacha

Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)**

Múineann Iníon Clarke 29 buachaill i rang na naíonán sinsearach. Mar chuid de pholasaithe measúnaithe na scoile bhain Iníon Clarke úsáid as scagthástáil litearthachta leis an rang iomlán go déanach i mí Eanáir. Nuair a bhí na tástálacha á gceartú aici thug sí faoi deara go raibh seisear le marc sa tástáil a bhí níos ísle ná an tairseach tástála. Trí bhreathnóireacht agus comhráite, bhí sí in ann monatóireacht chúramach a dhéanamh ar na buachaillí sin mar gur thuig sí go raibh fuaimeanna na litreacha dúshlánach dóibh, agus i gcás beirte bhí gá acu le tacaíocht leanúnach chun scileanna éisteachta a fhorbairt. Bhí sí den tuairim go mb'fhéidir go raibh fachtóirí eile ina gcúis leis na marcanna ísle sna tástálacha seachas deacrachtaí litearthachta. Chuir sí fachtóirí áirithe san áireamh, amhail teanga, castacht na dtreoracha, agus inní ar leanaí sa suíomh tástála. Tar éis di labhairt le tuismitheoirí na mbuachaillí, d'atreoraigh sí iad chuig an múinteoir tacaíochta foghlama, Bean Mhic Gearailt. Tar éis dea-chaidreamh a chur ar bun leis na leanaí rinne an múinteoir sin tástálacha diagnóiseacha indibhidiúla leo.

Tar éis di an t-eolas go léir a bhí ar fáil a mheas, thug Bean Mhic Gearailt cuireadh do thuismitheoirí an tseisir páirt a ghlacadh i gclár luath-idirghabhála 6-8 seachtaine, d'fhonn cuidiú leo tacú le gnéithe sonracha d'fhoghlaim a leanaí. D'aontaigh Iníon Clarke agus Bean Mhic Gearailt ar roinnt gníomhaíochtaí foghlama breise a bhféadfadh Iníon Clarke úsáid a bhaint astu chun obair leis na buachaillí ar bhonn aonair agus i ngrúpaí.

Ag deireadh an chláir luath-idirghabhála rinneadh tástáil arís ar an seisear. Fuair cúigear marcanna níos fearr an uair seo. Cé go raibh roinnt dul chun cinn déanta ag an séú leanbh, bheartaigh Iníon Clarke leanúint leis an tacaíocht duine le duine a bhí á fháil aige sa rang. Déanfaidh Bean Mhic Gearailt tuilleadh tástála diagnóisí agus measúnaithe air.

Ábhar machnaimh: An bhfuil polasáí scagthástála ag an scoil chun leanaí a shainathint a mbeadh gá acu le tacaíocht bhreise agus/nó speisialaithe?

Eispéireas foghlama 74: Ag obair i suíomh oideachais speisialta

Téama: Aidhmeanna agus Spriocanna foghlama ar fud na gceithre théama**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Rang na Naíonán (bunscoil speisialta)

Freastalaíonn Stephen (6 bliana d'aois) ar scoil speisialta. Tá diostróife mhatánach air agus tá sé faoi mhíchumas éadrom ginearálta foghlama. D'inis a thuismitheoirí dá mhúinteoir, Linda, gur breá leis a mhadra agus go bhfuil an ghráin aige ar thorann. Bunaithe ar mheasúnuithe ar fhoghlaim agus ar fhorbairt Stephen, cheap Linda agus foireann teiripeoirí a oibríonn sa scoil clár d'eispéiris foghlama dó.

Dhírigh Linda ar chumas teanga Stephen, ar a iompar dúshlánach, ar a scileanna luaile agus ar an luathléitheoireacht. Rinne sí breathnú, measúnú agus taifeadh ar a urlabhra agus a scileanna teanga: léirigh sé teanga thromchiallach, mar shampla thug sé *choo choo* ar thraein. Bíonn struchtúr na habairte dúshlánach dó freisin agus bíonn deacrachtaí aige le friotal a chur ar eispéiris, mar shampla tugann sé *goras* ar *doras*. Chuir Linda an t-eolas seo in iúl don teiripeoir urlabhra Nora a rinne tuilleadh tástála, agus, ag baint úsáide as an eolas seo, cheap sí clár laethúil teanga agus urlabhra le haghaidh Stephen.

Bunaithe ar nótaí breathnóireachta Kate (Cúntóir Riachtanas Speisialta) agus ar a nótaí breathnóireachta féin d'iompar dúshlánach Stephen, d'athraigh Linda gnáthamh tráthnóna Stephen. Rinne sí é a atreorú chuig Joan an fisiteiripeoir a thug Stephen chuig linn hidriteiripe an chlinic dhá thráthnóna sa tseachtain, agus thug Gill, an teiripeoir saothair Stephen chuig seomra scíthe *Snoozaleen* dhá thráthnóna sa tseachtain.

Chun tacú le forbairt scileanna luaile Stephen chuir Joan cleachtaí oiriúnacha fisiceacha ar fáil do Linda, a d'áirigh an méid ama a chaitheann sé ag seasamh agus ag suí a athrú. Chun go mbeadh sé níos éasca ar Stephen bogadh timpeall an tseomra ranga d'fhéach Gill ar an bhféidearthacht a bhí ann teacht ar chathaoir rothaí dó. D'eagraigh sí réimse tacaí chun cuidiú leis a chuid deacrachtaí lena scileanna mínluaileacha. I measc na dtacaí sin bhí greamán don pheann luaidhe agus méarchlár ríomhaire sainoiriúnaithe.

Ar deireadh thiar, léirigh measúnú Linda ar scileanna luathléitheoireachta Stephen go raibh a stór focal súilaithe teoranta dá ainm féin. Léirigh tástálacha éagsúla freisin go raibh deacrachtaí aige le nithe a idirdhealú óna chéile ó amharc, go raibh deacrachtaí aige le cuimhne sheicheamhach, agus le seicheamhú éisteachta. I bhfianaise an eolais seo, mhol Gill do Linda go n-eagrófaí seisiúin imeasctha céadfaí i gcomhair Stephen.

Ábhar machnaimh: *Conas is féidir liom tógáil ar an obair idirdhisciplíneach ar bhonn leanúnach d'fhonn tacaíocht speisialaithe a sholáthar do na leanaí, más gá, chun cuidiú leo dul chun cinn a dhéanamh ina bhfoghlaim agus a bhforbairt?*